

توسعه پایدار، اهداف و کارکردها

ندا طاهرپور - کارشناس ارشد محیط زیست

متعادل ساختن نیاز به توسعه و رشد در مقابل نیاز به طبیعت و محیط زیست ضمن اینکه نیازهای نسل کنونی بدون در خطر قرار گرفتن نیازها و آرزوهای نسل‌های آینده، برآورده شود را توسعه پایدار می‌نامند. توسعه‌ای که تضمین دهد استفاده از منابع و محیط زیست در زمان کنونی هیچ آسیبی به دورنمای استفاده نسل آینده وارد نمی‌سازد. این لغت به معنای دستیابی به توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی در مسیری است که منابع طبیعی یک کشور را تهی نکند به گونه‌ای که در بلندمدت منابع نگهداری شوند، محیط زیست محافظت شود و تندرستی و رفاه انسان‌ها تضمین گردد.

بر اساس نظریه‌ای که در برنامه محیطی سازمان ملل متحد تدوین و ارائه گردیده است، مفهوم توسعه پایدار دربرگیرنده جنبه‌های زیرمی‌باشد:

۱. کمک به تهیدستان، زیرا برای آن‌ها راهی جز تخریب محیط زیست باقی نمی‌ماند.

۲. توجه به تفکر خودی در قالب محدودیت‌های منابع طبیعی

۳. توجه به تاثیرگذار بودن توسعه با به کارگیری ویژگی‌های اقتصادی و غیرسنّتی

۴. در نظر گرفتن موضوعات مهم فناوری، بهداشت و مسکن مناسب برای همه اقشار

۵. درک واقعیتی مبنی بر نیاز به انگیزه مردم

محوری

فرهنگ زیستی آموزش محیط زیست می‌تواند تأثیر قابل ملاحظه‌ای در تقویت فرهنگ زیست محیطی و رسیدن به اهداف توسعه پایدار را دارا باشد بنابراین برای دست‌یافتن به توسعه‌های پایدار یعنی توسعه‌ای با حفظ ارزش‌های زیست محیطی، باید به تغییر در فرهنگ زیستی جوامع پرداخت تا مردم تشکیل دهنده جوامع، منش خود را با پایداری و پویایی طبیعت مورد مطابقت قرار دهند.

توسعه‌ی پایدار برنامه ریزی است که در آن متناسب با توان‌های محیطی و طبیعی منطقه برنامه ریزی گردیده باشد و در این راستا هدفی اصلی و مهم شامل حفاظت از منابع با ارزش طبیعی، بهره برداری متناسب و مناسب از منابع طبیعی، ساز و کارهای اقتصادی و اجتماعی مناسب بیان می‌گردد.

راهبردهای توسعه پایدار ملی برای رسیدن به اهداف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی به شیوه‌ای متعادل شامل مواردی از قبیل تعهد کشور، سیاست یکپارچه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی در سراسر بخش‌ها، مناطق و نسل‌ها، حضور گسترده و مشارکت موثر همه ذینفعان، توسعه ظرفیت الزم و محیط مناسب، تمرکز بر پیامدها و ابزار اجرایی باشد.

توسعه پایدار رویکردی جهت تامین نیازهای اساسی، بهبود سطح زندگی، اداره بهتر اکوسیستم‌ها و آینده امن دارد؛ پایداری در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی، کالبدی و ... مستلزم به کارگیری سیستم مدیریتی کارآمد با قدرت کافی برای رسیدن به اهداف ذکر شده است. با تغییر یافتن اصطلاح توسعه از کلاسیک به نوین، توسعه پایدار و از جمله آن مسائل زیست محیطی تبدیل به ارکان اصلی توسعه گردیده که در این بین روند رو به رشد آگاهی مردم جامعه نسبت به مهم بودن مسائل زیست محیطی در قالب توسعه پایدار در جهان دارای ضریب اهمیت بالایی می‌باشد. رعایت اصول توسعه پایدار و حفظ تنوع زیستی و یا به عبارتی حفظ طبیعت و گسترش فرهنگ آن، معیارهای اساسی و مهم برای ارزیابی رشد جوامع می‌باشند. مؤثر ترین گام در جهت حفظ محیط زیست، ارزیابی رفتار و عملکرد مردم در رسیدن به اصول اولیه زندگی پایدار می باشد. مردم باید رفتار خود را در برخورد با محیط زیست طوری ارزیابی کنند تا به منش ثابت و اصول همزیستی با طبیعت دست یابند. بنابراین برای دست یافتن به توسعه‌ای پایدار یعنی توسعه‌ای با حفظ ارزش‌های زیست محیطی، تغییر در

عکاس: صباد شیخی نیلانلو

۱. گسترش رشد اقتصادی؛
۲. تغییر کیفیت رشد اقتصادی؛
۳. رفع نیازهای ضروری برای اشتغال، غذا، انرژی، آب و بهداشت؛
۴. کنترل جمعیت در حد پایدار؛
۵. حفاظت و نگهداری منابع؛
۶. تغییر فناوری؛
۷. توجه همزمان به محیط زیست و اقتصاد در تصمیم گیری ها
۸. تحول در روابط اقتصادی بین المللی
۹. مشارکتی کردن توسعه

عکاس: صباد شیخی نیلانلو

مانند هزینه اختصاص داده شده به حفاظت محیط زیست مورد استفاده قرار می‌گیرد. توسعه پایدار نشان می‌دهد در هزاره سوم میلادی، مشکل اصلی سازمان‌های بین‌المللی و اندیشمندان و مراکز علمی و تحقیقاتی، وجود معضلات و مشکلات محیط زیست و روند رو به رشد آن می‌باشد که انسان به عنوان عامل تاثیرگذار و قربانی این بحران نیز به شمار می‌آید. به همین دلیل اصلاح روند بحران محیط زیست به اعتقاد عموم صاحب نظران در گرو اصلاح آموزه‌های انسان و تغییر و تحول در نگرش، بینش و دانش انسان‌ها نسبت به سرنوشت خود و محیط پیرامون است. با توجه به تلاش‌های بسیار زیادی که از طریق نظام‌های آموزش رسمی و غیررسمی در سطوح بین‌المللی و ملی به منظور تعمیم آموزش‌های توسعه پایدار و محیط زیست صورت پذیرفته است، دستاوردها کم و ناکافی می‌باشد.

از آنجائی که اقشار گوناگون مردم نسبت به کیفیت محیط زیست و مسئولیت‌های اجتماعی در این رابطه از آگاهی برخوردار می‌باشند. با داشتن یک برنامه گسترده، آهنگ پیشرفت در ابعاد زیست محیطی می‌تواند سرعت بیشتری را به خود اختصاص دهد که این امر مستلزم توسعه و ارتقاء شاخص‌های عملکرد در این رابطه است سازمان همکاری اقتصادی و توسعه سه نوع شاخص پایدار را این چنین مطرح می‌کند:

۱. شاخص‌های اعمال فشار که شامل فعالیت‌هایی است که بر محیط تاثیر دارد. فشار به معنای فعالیت‌های انسانی می‌باشد که باعث اعمال فشار بر محیط زیست و تغییر کیفیت و کمیت منابع طبیعی یعنی وضعیت موجود می‌شود.
۲. شاخص‌های وضعیت که موقعیت حال حاضر منطقه را توصیف می‌کند.
۳. شاخص‌های پاسخ که عمل و سیاست‌های منجر به تغییرات وضعیت پایدار را مطرح می‌کند. این واژه برای تشخیص عکس‌المعمل‌های اجتماعی